

EU:n kilpailukykyneuvosto (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) 2.3.2023

EU:n kilpailukykyneuvosto kokoontui Brysselissä 2.3.2023. Sisämarkkinoista ja teollisuuspolitiikasta vastaavat ministerit hyväksyivät yleisnäkemykset direktiivistä koskien rahoituspalvelujen etäsopimuksia ja lyhytaikaisia vuokramajoituspalveluita koskevasta asetuksesta. Suomi kannatti kummankin yleisnäkemyksen hyväksymistä, mutta ei käyttänyt asiakohdissa puheenvuoroja.

Ministerit kävivät periaatekeskustelun EU:n pitkän aikavälin kilpailukykyvyydestä ja tuottavuudesta. Komissio otti vastaan kilpailukykyneuvoston evästyistä silmällä pitäen tulevia lainsäädäntöaloitteita, sisämarkkinat 30 tiedonantoa ja EU:n pidemmän aikavälin kilpailukykyä ruotivaa strategiaa. Puheenjohtaja keräsi keskustelusta syötteitä myös tulevaa Eurooppa-neuvoston 23. – 24.3. keskustelua varten.

Suomea edusti työministeri Tuula Haataisen sijaisena valtiosihteeri Ville Kopra.

Direktiivi rahoituspalveluja koskevista etäsopimuksista

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen (6363/23) rahoituspalveluja koskevista etäsopimuksista tehdystä direktiiviehdotuksesta. Ehdotuksen käsittely on ollut yksi puheenjohtajavaltio Ruotsin prioriteeteista. Sen tavoitteena on parantaa kuluttajansuojaa digitaalisessa ympäristössä ja vahvistaa harmonisoitua lainsäädäntökehikkoa luottojen etämyynissä.

Komissaari Reyndersiä sijaistanut komissaari Breton totesi, että yleisnäkemys sisältää komission kannalta keskeiset elementit, kuten aikaisemman direktiivin keskeisten säännösten siirtämisen osaksi kuluttajaoikeusdirektiiviä. Erityisesti koskien sopimusta edeltävää informaatiota ja peruuttamisokeutta.

Yksi neuvostokäsittelyssä tehty keskeinen muutos on ollut ehdotukseen sisältyvän peruuttamispainikkeen käytön laajentaminen koskemaan kaikkia etäsopimuksia. Jotkin jäsenmaat kritisoivat puheenvuorossaan, että laajennus on tehty ilman vaikutusarvioita. Muutama jäsenmaa olisi tahtonut, että direktiivillä tavoiteltu harmonisoinnin taso olisi ollut korkeampi. Italia ja Luxembourg jättivät asiakohdassa lausumat liitettäväksi neuvoston pöytäkirjaan. Suomi ei käyttänyt asiakohdassa puheenvuoroa.

Asetus lyhytaikaisista vuokramajoituspalveluista

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen (6522/23) lyhytaikaisia vuokramajoituspalveluita koskevasta asetusehdotuksesta.

Aloite käsiteltiin nopealla tahdilla Tšekin ja Ruotsin puheenjohtajuuskausien aikana. Tavoitteena on ollut luoda EU-tasolla harmonisoitu lähestymistapa lyhytaikaisen majoitustoiminnan rekisteröintiin ja velvoitteet verkkoalustoille jakaa tietoa lyhytaikaisesta majoitustoiminnasta viranomaisille. Ehdotuksen taustalla on muun muassa alan nopea kasvu ja kasvaneiden matkailuvirtojen tuomat ongelmat paikallisyhteisölle. Siksi toimintaa on alettu sääntelemään entistä enemmän myös paikallisesti.

Sisämarkkinakomissaari Thierry Breton painotti puheenvuorossaan matkailuekosysteemin kestäväyyden tärkeyttä ja alustojen vastuunkantoa. Toimivaltaiset viranomaiset voivat lainsäädännön myötä

säädellä järkevällä tavalla lyhytaikaista vuokrausta ja puuttua myös mahdolliseen epätasapainoon. Jäsenmaat pitivät aloitetta tärkeänä sekä matkailualalle että viranomaisille. Muutama maa nosti esiin pienten ja keski suurten alustojen vapauttamisen satunnaistarkastuksista. Suomi ei pitänyt asiakohdassa puheenvuoroa.

Pitkän aikavälin kilpailukyky ja tuottavuus – sisämarkkinat 30 vuotta ja siitä eteenpäin

Kilpailukykyneuvostossa käytiin periaatekeskustelu otsikolla ”Pitkän aikavälin kilpailukyky ja tuottavuus – Sisämarkkinat 30 vuotta ja siitä eteenpäin.” Tarkoituksena oli kartoittaa jäsenmaiden näkemyksiä EU:n sisämarkkinoiden kehittämisestä ja pitkän aikavälin kilpailukyvyn edistämistä ottaen huomioon 16.3. julkaistavat komission tiedonannot. Puheenjohtaja keräsi keskustelusta syötteitä myös maaliskuun Eurooppa-neuvoston keskusteluun.

Ministeri Busch totesi alustuksessaan EU:n talouden olevan laskusuunnassa globaaleihin kilpailijoihin verrattuna. Tämän taustalla ovat muun muassa useat kriisit ja Venäjän sota Ukrainassa. Vihreä siirtymä on samaan aikaan haaste ja iso mahdollisuus, johon EU:n tulee osata vastata oikein. Sisämarkkinat on tähän EU:n yhteinen lähestymiskulma ja globaalinen kilpailun tärkein väline. Sisämarkkinoiden 30-vuotisjuhlavuonna tarvitaan näkymä siihen, miten sisämarkkinoita kehitetään jatkossa.

Puheenjohtaja ehdotti kilpailukyky mallin peruspilareiksi seuraavia:

- 1) markkinatalouden periaatteiden vahvistaminen ja sisämarkkinoiden syventäminen,
- 2) avoin strateginen kauppapolitiikka,
- 3) paremman sääntelyn periaatteiden kunnioittaminen,
- 4) innovaatiot ja
- 5) kilpailukykyinen fossiilivapaa sähköntuotanto teollisuuden tarpeisiin.

Keskustelun tueksi esitettiin kaksi kysymystä:

- 1) Mitä jäsenmaat pitävät keskeisinä elementteinä ja toimina kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantamiseksi tulevana vuosikymmeninä?
- 2) Mitkä elementit ovat ratkaisevan tärkeitä kannusteita yrityksille innovointiin ja investointeihin EU:ssa?

Komission varapuheenjohtaja Margrethe Vestagerin mukaan EU ei saa menettää isoa kuvaa reagoidessaan kriiseihin. Pitkän aikavälin kilpailukyky muodostuu vahvuuksille, kuten koulutetulle työvoimalle, innovatiivisille yrityksille, fiksulle ja avoimelle kaupalle, toimivalle infrastruktuurille ja eurooppalaiselle sosiaalisen markkinatalouden mallin pohjalle. Sisämarkkinat on kaiken tämän perusta ja mahdollistaa globaalissa kilpailussa tarvittavan mittakaavan saavuttamisen. Vestager totesi, että tulevien komission tiedonantojen tärkeä viesti tulee olemaan, että EU:n sisämarkkinoiden rakentaminen on yhä ”työn alla”. Työaloja on useita, kuten sisämarkkinaesteiden poistaminen (erityisesti palvelusektorilla), unionin lainsäädännön parempi toimeenpano ja valvonta sekä haitallisen kansallisen ylisääntelyn (”gold plating”) lopettaminen. Työhön tarvitaan sekä komissiota, että jäsenmaita. Varapuheenjohtajan mukaan tämän lisäksi tarvitaan toimia, joilla vauhditetaan eurooppalaisen nettopäästöttömän teollisuuden syntymistä ja viittasi komission Vihreän kehityksen ohjelman teollisuussuunnitelmaan (GDIP). Toimivan lainsäädäntökehikon lisäksi tarvitaan rahoitusta. Investointitarpeet ovat massiiviset ja suurin osa rahoituksesta on löydettävä yksityisistä lähteistä. Valtiontuilla on kuitenkin roolinsa. Paljon on jo tehtykin ja EU:n ei tule lopettaa ollessaan läpimurron partaalla. Valtiontuilla vauhdittamista ei saa kuitenkaan tehdä sisämarkkinoiden integriteetin tai koheesion kustannuksella. Pitkän aikavälin kilpailukyky ei perustu pelkille valtiontuille, vaan on pyrittävä käytänteiden muutokseen ja palattava perusteisiin, kuten innovointiin ja teknologisen johtajuuden tavoittelemiseen. Valtiontukien rinnalla Vestager korosti olemassa olevia rahoituskanavia ja instrumentteja, kuten IPCEIt ja EIC:n toimet.

Sisämarkkinakomissaari Thierry Breton korosti sisämarkkinoiden merkitystä poliittisen ja taloudellisen integraation sekä myös geopolitiikan välineenä. Useat kriisit ja geopolitiittinen shokki tarkoittavat sitä, että EU:n on kehitettävä laajapohjaisempaa kilpailukyvyn edistämisen kehystä. On tarkasteltava

muun muassa tuottavuutta, kestävyyttä ja resilienssiä. On tärkeää, että arvoketjut pysyvät toinnassa kaikissa tilanteissa. Vestagerin tapaan Breton korosti lainsäädännön toimeenpanon ja valvonnan tärkeyttä sekä sisämarkkinaesteiden poistamista. Vihreä siirtymä on myös talouskasvun keskiössä ja sen on luotava työpaikkoja Eurooppaan. Breton peräänkuulutti koordinoitua lähestymistapaa niin lainsäädäntöön kuin valtiontukiin, koska muuten kansalliset ratkaisut jyräävät. Bretonin mukaan EU-koordinaation puute valtiontuissa voisi johtaa sisämarkkinoiden fragmentaatioon. Konkreettisina toimina hän mainitsi energiamarkkinamallin uudistamisen, kriittisiä raaka-aineita ja nettopäästötöntä teollisuutta koskevat lainsäädäntöaloitteet sekä yhteisen rahoituksen. Bretonin mukaan tarvitaan samanaikaisesti uusi alkuräjähdyks ("big bang") sekä vihreän teollisuuden vauhdittamiseksi Euroopassa, että lainsäädännön yksinkertaistamiseksi. Komissaari totesi, että kaikki tuleva lainsäädäntö on arvioitava ja testattava erityisesti pk-yritysnäkökulmasta. Ylösskaalautumisessa Breton näki potentiaalia EIC:n toimissa ja sääntelyllisten hiekkalaatikoiden ("regulatory sandboxes") käyttämisessä.

Korkean tason kilpailukykytyöryhmän puheenjohtaja Daniel Blockert kertoi ydinviestit ryhmän viimeisimmästä kokouksesta, joka järjestettiin 16. helmikuuta. Monet jäsenmaat olivat tuossa keskustelussa nostaneet esiin paremman sääntelyn periaatteiden kunnioittamisen ja yrityksille aiheutuvan lainsäädännöllisen taakan vähentämisen tarpeellisuuden. Sisämarkkinaesteiden osalta usein esteet tunnustetaan, mutta työ niiden poistamiseksi jää kesken. Esteet johtuvat usein kansallisesta lainsäädännöstä. Palveluiden sisämarkkinoiden edistämisessä nähtiin paljon kasvupotentiaalia.

Ministereiden keskustelussa jaettiin tilannekuva, jossa EU:n kilpailukyky on entistä suuremmassa paineessa niin globaalin kilpailukyvyn, geopoliittisten uhkien kuin useiden perättäisten kriisien seurauksena. Tämän vuoksi sekä sisäistä, että ulkoista kilpailukykyä edistäviä toimia on tehtävä. Yhtä mieltä oltiin siitä, että työtä sisämarkkinoiden kehittämiseksi tulee jatkaa. Keskeisiä elementtejä tässä ovat olemassa olevan lainsäädännön parempi toimeenpano ja tehokkaampi valvonta. Sisämarkkinaesteiden tunnistamiseen ja esteiden poistamiseen olisi pyrittävä entistä tarmokkaammin. Tässä yhteydessä useat jäsenmaat nostivat erityisesti esiin palvelut. Jotkin maat mainitsivat myös työntekijöiden lähettämistä koskevan lainsäädännön.

Ministerit pitivät tärkeänä, että EU säilyy houkuttelevana investointikohteena yrityksille. Tähän vaikuttavina asioina nostettiin selkeä ja toimiva lainsäädäntö, innovaatiomyönteinen ympäristö, rahoitusmarkkinoiden toimivuus, ammattitaitoisen työvoiman ja lahjakkuuksien sekä kilpailukykyisen energian saatavuus.

Laajasti jaettiin näkemys siitä, että EU-tasoinen sääntely on edullista verrattuna 27 jäsenmaan sääntelyyn. Jotkin jäsenmaat pitivät ongelmallisena, että EU-sääntelyn harmonisoinnin taso ei ole aina tarpeeksi kunnianhimoista ja direktiivit saattavat vesittyä jäsenmaille jätettävien sääntelyvaihtoehtojen myötä. Useat jäsenmaat totesivat, että paremman sääntelyn periaatteita on noudatettava tiukemmin, erityisesti vaikutusarvioiden suhteen ja lisäksi on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota yrityksille aiheutuvaan kumulatiiviseen taakkaan.

Keskustelussa painottui odotetusti vahvasti valtiontukipolitiikka sekä komission tulevat aloitteet teollisuuden vihreän siirtymän vauhdittamiseksi. Useat jäsenmaat korostivat reilun kilpailun olevan taasisämarkkinoiden toimivuudelle. Ymmärrystä teollisuuden vihreän siirtymän vauhdittamiseen myös valtiontuki-instrumentein kuitenkin löytyi. Toisaalta korostettiin, että esimerkiksi kriittisten raaka-aineiden saannin ja arvoketjujen toimivuuden kannalta vapaakauppasopimusten edistäminen ja strategiset kumppanuudet ovat tärkeitä. Valtiontukikehikon joustavoittamista toivoneet jäsenvaltion nostivat esiin erityisesti hankalan tilanteen suhteessa globaaliin kilpailukykyyn ja kolmansien maiden valtiontukitoimet, jotka vääristävät kilpailua.

Jäsenmaat jakavat yhteisen näkemyksen siitä, että valtiontuilla ei saa vahingoittaa sisämarkkinoiden toimivuutta, mutta analyysi erilaisten toimien haitallisuudesta vaihtelee. Tuotantoon annettavien tukiin kriittisesti suhtautuvien jäsenmaiden toimesta nostettiin esille myös uhka tuotannon siirtymisestä sisämarkkinoiden sisällä. Jotkin jäsenmaat totesivat myös yritysverotuksen olevan tärkeä kysymys reilun kilpailun näkökulmasta, sen lisäksi myös lainsäädännöllä voidaan aiheuttaa epäreiluja kilpailutilanteita.

Valtiosihteeri Ville Kopra korosti Suomen puheenvuorossa, että globaalissa kilpailussa pärjääminen edellyttää omien vahvuuksien kehittämistä. Tässä korostuvat innovaatiokapasiteetin kasvattaminen ja EU:n parantaminen investointiympäristönä. Sisämarkkinoiden syventäminen on tarpeen erityisesti palvelusektorilla ja valvontaan sekä toimeenpanoon tulee panostaa. Paremmen sääntelyn periaatteita olisi noudatettava tunnollisemmin ja erityisesti laadukkaisiin vaikutusarvioihin tulisi panostaa. Lisäksi Suomi piti tärkeänä, että EU:n työmarkkinat houkuttelevat kyvykkäitä ja koulutettuja työntekijöitä. Teollisuuden vihreässä siirtymässä fokuksen tulisi olla innovaatioiden ja uusien ratkaisujen tukemisessa. Valtiontuet palvelevat pitkän aikavälin kilpailukykyä parhaiten, jos ne ovat rajattuja ja hyvin kohdennettuja. Lisäksi todettiin, että haitallista tukikilpailua tulisi ehdottomasti välttää, koska se vahingoittaisi sisämarkkinoita etenkin, jos sen vaikutuksia ei ole perusteellisesti selvitetty.

Loppupuheenvuorossan varapuheenjohtaja Vestager kiitti jäsenmaita niiden lujasta sitoutumisesta sisämarkkinoiden kehittämiseen. Komissio monitoroi myönnettyjen valtiontukien vaikutuksia sisämarkkinoihin. Nyt annettujen kriisitukien osalta vaikuttaa, että fragmentaatiovaikutusta ei ole syntynyt. IPCEI-projektien osalta komissio on laatimassa yhdessä aktiivisempien jäsenmaiden kanssa parhaita käytänteitä. IPCEI-projektien lisäksi Vestager kannusti jäsenmaita hyödyntämään koko komission TKI-politiikan välineiden kirjoa.

Komissaari Breton totesi, että usko sisämarkkinoihin on kova, mutta mukautusta nykyisiin realiteetteihin tarvitaan. Sisämarkkinoiden kehittäminen on yhteistyötä, jossa Breton toivoisi, että päästettäisiin irti vakiintuneista jakolinjoista, muun muassa valtiontukipolitiikassa. On parannettava yritysten kilpailukykyä ja samalla huolehdittava, että sisämarkkinoiden fragmentaatiota ei tapahdu.

Muut asiat (aob):

Yhtenäispatentti ja yhdistetty patenttituomioistuin - tilannekatsaus

Puheenjohtajavaltio Ruotsi antoi tilannekatsauksen yhtenäispatentista ja yhdistetystä patenttituomioistuimesta. Asia oli Ruotsin prioriteetti jo maan edellisellä puheenjohtajakaudella. Saksa ratifioi UPC-sopimuksen 17. helmikuuta ja sopimus tulee täten voimaan ensimmäinen kesäkuuta. 17 jäsenmaata on ratifioinut ja sen lisäksi seitsemän maata allekirjoittanut sopimuksen. Ruotsi kehotti myös muita maita liittymään mukaan. Ministeri Buschin mukaan patentti on käytännön esimerkki yrityksiä ja Euroopan kilpailukykyä hyödyttävästä toimesta. Komissaari Breton totesi yhtenäispatentin hyödyttävän erityisesti pk-yrityksiä vähentäen patentin hakemisen kustannuksia. Lisäksi yhtenäispatentti kannustaa innovointiin ja suojelee tekijänoikeuksia.

Kahdeksan jäsenmaata käytti asiakohdassa puheenvuoron (Slovenia, Italia, Saksa, Portugali, Luxemburg, Unkari, Ranska, Belgia), joista Unkari ainoana ei ole ratifioinut sopimusta. Puheenvuorossaan Unkari kertoi, että paketti vaatisi perustuslain muuttamista, johon se ei tällä erää aio lähteä. Muissa jäsenmaiden puheenvuoroissa korostettiin sopimuksen edistävän innovointia ja kilpailukykyä. EU-Ukraina-huippukokouksen jatkotoimet

Puheenjohtaja ja komissio antoivat lisäksi tilannekatsauksen EU-Ukraina –huippukokouksen 3.2.2023 jälkitoimista. Puheenjohtaja muistutti, että aihe on erityisen ajankohtainen näin Venäjän hyökkäyssodan vuosipäivän tienoilla. Assosisaatiosopimus on tärkeä keino helpottamaan Ukrainan integroitumista EU:n sisämarkkinoihin. Tavoitteena on luoda kattava vapaakauppa-alue. Komissio on laatinut uuden prioriteettisuunnitelman Ukrainan integroimiseksi sisämarkkinoille. Komissaarien viesti oli, ettei kysymys ole siitä, tuleeko Ukrainasta EU:n jäsenmaa vaan millaisella aikataululla. Prioriteettisuunnitelmassa ehdotetaan toimia mm. ukrainalaisten yritysten ja teollisuuden tukemiseksi integroimalla Ukrainaa osaksi EU:n sisämarkkinoita ja Ukrainan liittämiseksi roaming-alueeseen.

Puheenvuoron käytti kaksitoista jäsenmaata ml. Suomi. Jäsenmaat osoittivat tukensa Ukrainalle ja tukivat prioriteettisuunnitelmaa. Suomi korosti puheenvuorossaan, että prioriteettisuunnitelman toimien on oltava mahdollisimman realistisia ja konkreettisia ja oltava osa Ukrainan jälleenrakennusta.

Suomen edustajat

Ville Kopra, valtiosihteeri
Tuuli-Maria Aalto, pysyvän edustajan sijainen, EUE
Maija Palmu, erityisasiantuntija, EUE
Iiro Kangas, erityisasiantuntija, EUE
Paula Laine-Nordström, EU-erityisasiantuntija, VNK
Niina Etelävuori, erityisasiantuntija, TEM
Taru Löyttymäki, erityisasiantuntija, TEM

Asiakirjat

Napsauta tähän ja kirjoita keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen asiakirjanumerot ja tarvittaessa nimet

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite